

JOSEPH E. STIGLITZ

İtalya ne diyor?

Avrupalı liderler, büyüme olmazsa borç yükünün artmaya devam edeceğinin ve kemer sıkma politikasının özünde büyüme karşıtı bir strateji olduğunun farkında. Ancak yıllar geçmiş olmasına rağmen, Avrupa'nın iç dengesizlikleri ile Almanya'nın artık Çin'le eşit dereceye gelen GSMH'nin iki katından fazla olan muazzam dış fazlasını ele alan politika unsurları çok iyi bilindiği halde herhangi bir büyüme stratejisi masaya yatırılmış değil.

İtalya'daki seçimlerin sonucu Avrupalı liderlere net bir mesaj veriyor: Uyguladıkları kemer sıkma politikaları seçmenler tarafından reddediliyor.

Avrupalı projesi, en idealist haliyle, her zaman tavandan tabana bir gayret içindeydi ama demokratik süreçleri görünürde geçiştirerek teknokratları ülke yönetmeye teşvik etmek ve onlara halkın geniş çaplı mutsuzluğuna yol açacak politikalar yutturmak tamamen farklı bir şey.

Avrupalı liderler bu kelimeyi kullanmaktan imtina etse de, Avrupa Birliği'nin (AB) büyük bölümünün krizde olduğu bir gerçek. İtalya'da krizin başından beri oluşan verim kaybı 1930'lardaki kadar büyük. Gençler arasındaki işsizlik oranı bugün Yunanistan'da %60'ın, İspanya'da ise %50'nin üzerinde. İnsan sermayesinin yok edilmesiyle beraber, Avrupa'nın sosyal yapısı da bozuluyor ve geleceği tehlikeye atılıyor.

Ekonomi doktorları hastanın sonuna kadar dayanmak zorunda olduğunu söylüyor. Aksini öneren siyasi liderlere popülist gözüyle bakılıyor. Ancak, gerçek olan şu ki, tedavi işe yaramıyor ve işe yarayacağına dair bir umut da yok. Aslında, bu kemer sıkma sürecinde uğranan zararların atlatılması on yıl ya da daha uzun sürecek.

Kısaca, vatandaşları kendilerine empoze edilen politikaları reddetmeye götüren şey ne popülizm ne de sığ görüş. Asıl konu bu politikaların tamamen yanlış yönlendirildiğinin anlaşılmış olması.

Avrupa'nın bugünkü yetenekleri ve kaynakları (fiziksel, insani ve doğal sermayesi) kriz başlamadan öncekilerle aynı. Asıl sorun uygulanan reçetelerin bu kaynakların geniş çaplı biçimde eksik kullanılmasına yol açması. Avrupa'nın sorunu ne olursa olsun, bu ölçekte bir israfı içeren bir cevap çözüm olamaz.

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son kitabı The Price of Inequality How Today's Divided Society Endangers our Future - Eşitsizliğin Bedeli: Günümüzün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehdit Ediyor ismini taşımaktadır.

ZEHİRLİ BİLEŞİM TEK PAZAR

Avrupa'nın derdinin basit teşhisi, kriz geçiren ülkelerin kazandıklarından çok harcıyor olmaları en azından kısmen yanlış. İspanya ve İrlanda'da krizden önce mali fazlalık ve düşük borç/GSMH oranı vardı. Tek sorun Yunanistan olsaydı, Avrupa bunu kolayca çözebilirdi.

Alternatif birtakım iyi oluşturulmuş politikalar işe yarayabilir. Avrupa'da milli bütçenin merkezileştirilmiş denetiminin ötesinde, daha fazla mali federalizme ihtiyaç var. Şüphesiz ki, Avrupa'da ABD'deki federal-eyalet harcamalarının ikiye bir oranına ihtiyaç olmayabilir ama bugünkü (kemer sıkma politikası savunucuları tarafından azaltılmış) minüskül AB bütçesinden farklı olarak, çok daha Avrupai düzeyde harcamaya ihtiyaç var.

Bir bankacılık sendikası da gerekiyor ama bu ortak denetimin yanı sıra ortak mevduat sigortası ve ortak karar prosedürleriyle de gerçek bir sendika olmalı. Ayrıca Eurobondlar[1] veya buna denk bir araç bulunmalı.

Avrupalı liderler, büyüme olmazsa borç yükünün artmaya devam edeceğinin ve kemer sıkma politikasının özünde büyüme karşıtı bir strateji olduğunun farkında. Ancak yıllar geçmiş olmasına rağmen, Avrupa'nın iç dengesizlikleriyle Almanya'nın artık Çin'le eşit dereceye gelen ve GSMH'nin iki katından fazla olan muazzam dış fazlasını ele alan politika gibi unsurları çok iyi bilindiği halde herhangi bir büyüme stratejisi masaya yatırılmış değil. Somut olarak, bunun anlamı Almanya'da maaşların artması, Avrupa'nın çevresel ekonomilerinde ihracatı ve üretkenliği teşvik eden endüstriyel politikalar oluşturulması gerekiyor.

En azından euro kullanan ülkelerin çoğunda işe yaramayacak tek şey maaşların ve fiyatların aşağı çekilmesi anlamına gelen iç devalüasyon. Çünkü bu hanelerin, firmaların ve (euro cinsinden çok miktarda borcu olan) hükümetlerin borç yükü artıyor. Dolayısıyla farklı sektörlerde farklı hızlarla ayarlamalar yapılırsa, deflasyonla beraber ekonomide kitlesel tahribat yaşanır. İç devalüasyon çözüm olsaydı, altın standardı Büyük Buhran'da sorun oluşturmazdı. İç devalüasyon, kemer sıkma politikası ve (sermaye kaçışını ve bankacılık sistemlerindeki kanamayı kolaylaştıran) tek pazar ilkesiyle birlikte zehirli bir bileşim haline gelir.

KAVRANMASI GEREKEN BASİT GERÇEK

Avrupa projesi büyük bir siyasi fikirdi ve hâlâ da öyle. Hem refahı hem barışı teşvik edici potansiyeli var ama Avrupa içinde dayanışmayı artırmaktan çok, ülkelerin kendi içinde ve ülkeler arasında geçimsizlik tohumları ekiyor.

Avrupalı liderler euroyu kurtarmak için ne gerekiyorsa yapılacağı konusunda sürekli yeminler ediyor. Avrupa Merkez Bankası Başkanı Mario Draghi'nin "ne gerekirse" yapma vaadi geçici bir sükûnet sağlamada başarılı oldu. Buna karşı Almanya uzun vadede çözüm getirecek bütün politikaları ısrarla reddetti. Öyle görünüyor ki, Almanlar gerekli olanın dışında her şeyi yapmaya hazır.

Elbette Almanlar da ortak mevduat sigortası içeren bir bankacılık sendikasının gerekliliğini ister istemez kabul etti. Fakat onların bu reformları kabul etme hızı piyasalarla pek uyumlu değil. Bazı ülkelerde bankacılık sistemleri zaten yaşam desteğine bağlı olarak sürüyor. Bankacılık sendikası gerçekleşmeden önce daha kaç tanesinin yoğun bakıma girmesi gerekiyor?

Evet, kemer sıkma politikasını savunanların ısrarla söylediği gibi Avrupa'da yapısal reforma ihtiyaç var. Ama en büyük etkiyi oluşturacak olan şey ülkelerin kendi içlerinde yapılan reformlar değil, Euro Bölgesi'ndeki kurumsal düzenlemelerin yapısal reformu. Avrupa bu reformları gerçekleştirmeye istekli değilse, kendini kurtarmak için euronun ölmesini beklemesi gerekebilir.

AB Ekonomik ve Parasal Birliği kendi başına bir sonuç olmasa da sonuca götürecek bir araçtı. Avrupalı seçmenler, mevcut düzenlemeler kapsamında, euronun başlangıçta hedeflediği amaçları artık tehlikeye attığını fark etmişe benziyor. Bu da Avrupalı liderlerin artık kavraması gereken basit bir gerçek.

Telif Hakkı: *Project Syndicate, 2013.*
www.project-syndicate.org

Avrupa'da yapısal reforma ihtiyaç var. Ama en büyük etkiyi oluşturacak olan şey ülkelerin kendi içlerinde yapılan reformlar değil, Euro Bölgesi'ndeki kurumsal düzenlemelerin yapısal reformu.

1) *Eurobond, ülkenin dış borçlanmasında kullandığı, genellikle euro ve dolar cinsinden ihraç edilen uzun vadeli borçlanma senetlerine verilen ad. Tanım olarak hazine bonosu ve devlet tahvillerine benzer. Ancak, hazine bonosu ve devlet tahvillleri iç borçlanmaya yönelik Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) olarak tanımlanırken, Eurobondlar dış borç statüsündedir.*